

Ольга Іванівна КРЕМЕНЬ

к.е.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6501-4508>

e-mail: kremen_olga@ukr.net

Анастасія Євгенівна КУЛЬША

студент, Київський національний університет технологій та дизайну

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0974-1246>

e-mail: vishneva2468@gmail.com

Вікторія Михайлівна КРЕМЕНЬ

д.е.н., доцент, професор кафедри, Сумський державний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5286-050X>

e-mail: v.kremen@uabs.sumdu.edu.ua

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Статтю присвячено статистичному вивченню сучасного стану та тенденцій державного боргу України. Розкрито сутність державного боргу, гарантованого державою боргу, зовнішнього та внутрішнього боргу та зміст відносної величини боргу. На основі статистичних даних Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України досліджено динаміку сукупного боргу України та здійснено аналіз його структури за типом боргового зобов'язання й за типом кредитора. Визначено вплив зовнішніх запозичень на економічне зростання шляхом обчислення та аналізу відносної величини боргу – питомої ваги державного та гарантованого державою боргу в обсягах валового внутрішнього продукту, доходів державного бюджету та доходів населення.

Ключові слова: державний борг, гарантований державою борг, зовнішній борг, внутрішній борг, відносна величина боргу

ВСТУП

Існування державного боргу на сучасному етапі розвитку людства є об'єктивним економічним явищем, складовою фінансової системи та інструментом реалізації економічної стратегії країни, а ефективне його використання може стати потужним фактором її економічного зростання. Водночас недосконалість фінансової та грошово-кредитної політики держави в Україні спричинили не виправдане зростання державного боргу. Як наслідок, надмірний державний борг сповільнює зростання економіки, розвиток банківської системи, а також призводить до скорочення витрат державного бюджету та ресурсів на соціально-економічний розвиток. Саме тому вивчення сучасного стану державного боргу в умовах відсутності реального економічного зростання є актуальним для забезпечення контролю за ризиками та обґрунтування можливостей врегулювання боргових проблем України.

Вагомий внесок у дослідження сучасного стану, структури та тенденцій державного й гарантованого державою та валового зовнішнього боргу внесли вітчизняні науковці, а саме: О.М. Романькова [1], Л.О. Петик [2], Н.В. Горанська [2], Н.Д. Саранчук [2], О.Я. Стойко [3], І.А. Шубенко [3], Р.В. Короленко [4], А.В. Потапчук [4], О.В. Сташук [5], І.Г. Боричевська [5], Л.Є. Фурдичко [6], О.М. Піхоцька [6] та ін.

Так, О.М. Романькова у процесі дослідження сучасного стану та аналізу державного боргу України дійшла висновку, що необхідні пошуки нових шляхів вдосконалення механізмів управління та обслуговування державного боргу країни, посилення адміністративного контролю за фінансовими потоками з боку держави, використання найкращих світових практик, а також залучення іноземних інвесторів, що створить

у майбутньому сприятливий інвестиційний клімат [1].

Л.О. Петик, Н.В. Горанська та Н.Д. Саранчук вказують на негативні тенденції у динаміці державного боргу вказують і вважають, що для зменшення обсягів державного боргу держава «... повинна вдосконалювати законодавчу базу, використовувати внутрішній ринок для державних запозичень у період нестабільності національної валюти. Необхідно впроваджувати виважену фінансову політику у плануванні та здійсненні надходжень і видатків з бюджету, а також скоротити залучення зовнішнього боргу [2].

О.Я. Стойко та І.А. Шубенко звертають увагу на тенденцію до зростання сукупних витрат на погашення та обслуговування державного боргу України, що створює ризик рефінансування державного боргу, спричиняє додатковий тиск на державний бюджет і ВВП, обмежує можливості нашої держави для фінансування соціально-економічних цілей суспільного розвитку. Авторами також виокремлено основні ризики боргових зобов'язань України, окреслено способи їх оптимізації та обґрунтовано необхідність створення Агентства з управління державним боргом, діяльність якого сприятиме зниженню боргового навантаження та зменшенню вартості обслуговування державного боргу [3].

Р.В. Короленко та А.В. Потапчук розглядають об'єктивні й суб'єктивні чинники виникнення за боргованості, основні методи, проблеми й напрями ефективного управління, а також досліджують динаміку та структуру державного боргу як важливої складової державних фінансів. У процесі аналізу з'ясовано, що структура державного та гарантованого державою боргу характеризується дещо вищою часткою зовнішнього боргу порівняно з внутрішнім боргом, що є негативним явищем. Особливе значення має аналіз динаміки

витрат на погашення та обслуговування боргу, адже ці операції здійснюються коштами державного бюджету [4].

Грунтовний аналіз сучасного стану та тенденцій зовнішнього державного боргу України здійснено О.В. Стащук та І.Г. Боричевською, які свідчать про те, що зовнішній борг є основою державного боргу України. На думку авторів, зростання ефективності управління повинно відбуватися за рахунок: формування механізму управління зовнішнім державним боргом; відхід від вибіркового аналізу ефективності; впровадження системи індикаторів боргової безпеки, розроблені Світовим банком та МВФ, у систему аудиту боргової безпеки України; оновлення підходу до визначення основних груп ризиків управління зовнішнім боргом; визначення оптимальної структури відношення зовнішнього боргу до ВВП, враховуючи основні аспекти та тенденції розвитку вітчизняної економіки, та ін. [5].

Л.Є. Фурдичко та О.М. Піхоцька вважають, що для України державний борг є великою гострою фінансово-економічною проблемою. Адже він перешкоджає економічному росту країни, погіршує її фінансове становище та гальмує розвиток України у майбутньому. Така ситуація вимагає формування середньо- і довгострокової стратегії боргової політики, в основі якої має бути підвищення боргової стійкості та фінансової безпеки держави. Для цього необхідно мінімізувати ризики з коливання валютного курсу в Україні, девальвації гривні; оптимізувати структуру державного боргу; змінити систему управління і його обслуговування; знаходити нові джерела залучення коштів в економіку країни [6].

МЕТА роботи полягає у дослідженні економічної сутності, сучасного стану, структури та основних тенденцій сукупного державного боргу України. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, нормативно-інструктивні матеріали органів управління, статистичні дані Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, індукцію, дедукцію та статистичні методи: статистичного спостереження, зведення, абсолютних, відносних та середніх величин. Для характеристики стану та виявлення тенденцій державного боргу застосовувалися динамічні ряди, таб-

личний та графічний методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

Державний борг являє собою сукупні боргові зобов'язання держави перед усіма кредиторами (іноземними державами, міжнародними організаціями, юридичними та фізичними особами тощо) та складається із заборгованості уряду, регіональних та місцевих органів влади, а також боргів усіх корпорацій з державною участю, пропорційно часток держави в їх капіталі.

Власне державний борг виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів і угод про надання кредитів та позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років [7]. Бюджетний Кодекс України визначає державний борг як загальну суму боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [8].

Традиційно за типом боргового зобов'язання державний борг поділяють на прямий (безумовний) та гарантований (умовний) державою борг, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою зобов'язань третіх осіб або гарантій за цими зобов'язаннями.

Згідно з Бюджетним Кодексом України гарантований державою борг – це загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання-резидентів України з повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями [8].

Динаміку державного та гарантованого державою боргу України за даними Міністерства фінансів України за 2016–2021 рр. надано у табл. 1.

Обсяг державного та гарантованого державою боргу з початку 2016 р. на кінець 2020 р. зріс на 979,755 млрд грн або на 55,1 %, у разі зниження у 2019 р. на 170,352 млрд грн або на 7,9 %. Відтак, за досліджуваний період заборгованість у середньому зростала щорічно на 195,95 млрд грн або на 10,2 %. Зазначимо, що на кінець жовтня 2021 р. державний та гарантований державою борг досяг 2438,60 млрд грн, що становить 96,5 % рівня на кінець попереднього 2020 р.

Динаміка показника державного та гарантованого державою боргу України в доларах США істотно відрізняється від динаміки в гривнях, зокрема, його обсяг із початку 2016 р. на кінець 2020 р. зріс на 24,750 млрд дол. США або на 37,8 %.

Таблиця 1 – Державний та гарантований державою борг України за 2016–2021 рр., (на кінець періоду) (складено авторами на основі [7, 9])

Рік						
2015	2016	2017	2018	2019	2020	31.10.2021
1. Державний та гарантований державою борг, млн грн						
1572180,2	1929758,7	2141674,4	2168627,1	1998275,4	2551935,6	2438600,4
2. Абсолютний приріст, млн грн						
	357578,5	211915,7	26952,7	-170351,7	553660,2	-113335,2
3. Темп росту, %						
	22,7	11,0	1,3	-7,9	27,7	-4,4
1. Державний та гарантований державою борг, млн дол. США						
65505	70970,9	76305,2	78323,0	84364,4	90255,4	92629,1
2. Абсолютний приріст, млн дол. США						
	5465,9	5334,3	2017,8	6041,4	5891	2373,7
3. Темп росту, %						
	8,3	7,5	2,6	7,7	7,0	2,6

За досліджуваний період заборгованість у середньому зростала щорічно на 4,950 млрд дол. США або на 6,6 %. Водночас на кінець жовтня 2021 р. державний та гарантований державою борг збільшився на 2,374 млрд дол. США, що на 2,6 % більше порівняно з обсягом на кінець попереднього 2020 р.

Існує також поділ державного боргу за типом кредитора. За цією ознакою виділяють внутрішній та зовнішній державний борг. Якщо внутрішній борг говорить про зобов'язання держави перед резидентами, то зовнішній – перед нерезидентами. Зовнішній державний борг – це заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям та іншим особам. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни. Внутрішній державний борг – це заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам [7].

Структура державного та гарантованого державою боргу України за 2016–2021 рр. наведена у табл. 2. Державний зовнішній борг України за досліджуваний період збільшився з 980,19 млрд грн на 01.01.2016 р. до 1258,52 млрд грн на кінець 2020 р. зі зниженням у 2019 р. на 168,54 млрд грн або на 15,24 % порівняно з попереднім. За цих обставин відбулося зниження його питомої ваги у сукупному боргу зі зниженням щорічно на 0,37 %. Станом на 31.09.2021 р. державний зовнішній борг сягнув 1181,86 млрд грн, що становить 93,9 % рівня на кінець 2020 р.

Державний внутрішній борг України за 2016–2020 рр. зріс із 508,00 млрд грн на початок 2016 р. до 1000,71 млрд грн на кінець 2020 р., тобто на 82,52 млрд грн або 10,5 % щорічно зі зростанням його питомої ваги у сукупному боргу на 1,12 млрд грн або на 3,07 %. Зауважимо, що на кінець третього кварталу 2021 р. обсяг державного внутрішнього боргу досяг 986,96 млрд грн, що лише на 1,4 % менше, ніж на кінець 2020 р.

Гарантований державою зовнішній борг України за досліджуваний період у значній варіації зріс від 259,84 млрд грн на початок 2016 р. до 260,41 млрд грн на кінець 2020 р., тобто лише на 0,57 млрд грн або на 0,06 % зі зниженням його питомої ваги у сукупному боргу щорічно на 0,82 %. Водночас на кінець третього кварталу 2021 р. обсяг гарантованого державою боргу досяг 231,57 млрд грн, що лише 11,07 % менше ніж на кінець 2020 р.

Гарантований державою внутрішній борг України за 2016–2020 рр. стрімко знизився з 21,46 млрд грн на 01.01.2016 р. до 9,6 млрд грн на кінець 2019 р., водночас відбулося зниження його питомої ваги у сукупному боргу з 1,37 % до 0,48 %. З початку 2020 р. відбулося зростання гарантованого державою боргу більше ніж у 3 рази, питома вага якого у сукупному боргу також збільшилась до 1,26 %. Станом на 30.06.2021 р. обсяг гарантованого державою боргу досяг 47,16 млрд грн, що на 46,3 % більше ніж на кінець 2020 р., у разі збільшення його питомої ваги до 1,93 %.

Основним показником з визначення впливу зовнішніх запозичень на економічне зростання є відносна величина боргу – питома вага державного боргу у ВВП країни.

Згідно з рекомендаціями, визначеними Маастрихськими критеріями, у ч. 2 ст. 18 Бюджетного Кодексу України зазначено, що відносна величина боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 % річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України. Однак на 2021 р. дію цієї статті зупинено згідно із Законом України про Державний бюджет на 2021 р. [8].

У разі очікуваного перевищення цієї граничної величини Кабінет Міністрів України невідкладно звертається до Верховної Ради України за дозволом на тимчасове перевищення такої граничної величини та подає для схвалення план заходів із приведення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до встановлених вимог. Динаміку відносної величини сукупного державного боргу України містить табл. 3.

Аналіз відносної величини сукупного боргу до ВВП України вказує те, що за 2016–2020 рр. відбулося зниження з 81,0 % на кінець 2016 р. до 50,3 % у 2019 р, що відповідає законодавчій нормі, тоді як у 2020 р. його питома вага склала 60,8 %, що 10,3 % більше порівняно з попереднім. Загалом за досліджуваний період співвідношення державного й гарантованого державою боргу та ВВП зменшувалося в середньому на 3,7 % щорічно. Принагідно зазначимо, що зміна відносної величини боргу є наслідком зростання обсягів ВВП, а не скорочення державного та гарантованого державою боргу.

Відносна величина боргу відносно доходів державного бюджету та доходів населення за динамікою питомої ваги є майже аналогічною й щорічно знижується в середньому щорічно на 11,4 % та 4,9 % відповідно. Отже, зміна відносної величини боргу є наслідком зростання обсягів доходів державного бюджету та доходів населення щорічно в середньому відповідно на 16,2 % та 15,0 %.

На сучасному етапі розвитку людства нікого не дивує те, що світ живе в борг, однак останнім часом не можуть не викликати занепокоєння темпи його зростання та низька ефективність використання запозичень. Лише у 2020 р. відбулося рекордне нарощення боргів країн світу на 24 трлн дол. США., половина з яких – державні запозичення.

До такого збільшення боргів усіма секторами економіки призвела коронакриза, адже програми фінансового стимулювання, збільшення видатків бюджетів на медицину та закупівлю вакцин, підтримка бізнесу та населення – усе це потребувало додаткових фінансових ресурсів. За підсумками 2020 р. людство заборгувало 281 трлн дол. США або 355,0 % від валового внутрішнього продукту світу. Світовий борг держав, фінансових та нефінансових корпорацій і домогосподарств за підсумками 2020 р. склав 281 трлн дол. США або 355,0 % від валового внутрішнього продукту світу і станом на 31.06.2021 р. зріс до 296 трлн дол. США або на 4,8 трлн дол. США після незначного зниження в першому кварталі 2021 р. Водночас зауважимо, що вперше від початку пандемії частка сукупного боргу у ВВП світу скоротилася з 362,0 % у першому кварталі до 353,0 % у другому [11].

Таблиця 2 – Державний та гарантований державною борг України за 2016–2021 рр. (на кінець періоду), млрд грн [складено авторами на основі [7, 9]]

Вид боргу	2015		2016		2017		2018		2019		2020		31.10.2021	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
державний борг	826,27	52,56	508,00	32,31	753,40	35,18	761,09	35,10	829,50	41,51	1000,71	39,22	978,6	40,13
гарантований борг	216,45	13,77	21,46	1,37	13,28	0,52	10,32	0,48	9,6	0,48	32,24	1,26	47,16	1,93
Сукупний борг	1042,72	66,32	529,46	33,68	766,68	35,80	771,41	35,57	839,05	41,99	1032,95	40,48	1025,76	42,06
державний борг	980,19	50,79	670,65	34,75	1080,31	50,44	1099,41	50,70	931,87	46,63	1258,52	49,32	1185,34	48,61
гарантований борг	259,84	13,47	19,08	0,99	294,69	13,76	297,81	13,80	227,35	11,38	260,41	10,20	227,5	9,33
Сукупний борг	1240,03	64,26	689,73	35,74	1375,00	64,20	1397,22	64,43	1159,22	58,01	1518,93	59,52	1412,84	57,94
державний борг	1650,83	85,55	1833,71	85,62	1761,37	88,14	1860,50	85,79	1761,37	88,14	2259,23	88,53	2163,94	88,74
гарантований борг	278,93	14,45	307,96	14,38	236,91	11,86	308,13	14,21	236,91	11,86	292,65	11,47	274,66	11,26
Сукупний борг	1929,76	100,00	2141,67	100,00	1998,28	100,00	2168,63	100,00	1998,28	100,00	2551,88	100,00	2438,6	100,00

Таблиця 3 – Відносна величина державного та гарантованого державною боргу України за 2016–2021 рр., (на кінець періоду) [складено авторами на основі [7, 9, 10]]

1	2	3	4	5	6	7
Рік						
2015	2016	2017	2018	2019	2020	30.06.2021
1. Державний та гарантований державною борг, млн грн						
1572180,2	1929758,7	2141674,4	2168627,1	1998275,4	2551935,6	2514359,5
абсолютний приріст, млн грн						
–	357578,5	211915,7	26952,7	-170351,7	553660,2	-37576,1
темп приросту, %						
–	22,7	11,0	1,3	-7,9	27,7	-1,5
2. Валовий внутрішній продукт, млн грн						
1979458	1383182	2982920	3558706	3974564	4194102	2,178 млн
абсолютний приріст, млн грн						
–	403724	599738	575786	415858	219538	-2016102
темп приросту, %						
–	20,4	25,2	19,3	11,7	5,5	-48,1
відносна величина боргу, %						
79,4	81,0	71,8	60,9	50,3	60,8	115,4

1	2	3	4	5	6	7
3. Доходи Державного бюджету, млн грн						
534694,8	616274,8	793265,0	928108,3	998278,9	1076016,7	591953,0
абсолютний приріст, млн грн						
–	81580,0	176990,2	134843,3	70170,6	77737,8	-484063,7
темп приросту, %						
	15,3	28,7	17,0	7,6	7,8	-45,0
відносна величина боргу, %						
294,0	313,1	270,0	233,7	200,2	237,2	424,8
4. Доходи населення, млн грн						
1772016	2051331	2652082	3248730	3699346	3972428	1079808
абсолютний приріст, млн грн						
–	279315	600751	596648	450616	273082	-2892620
темп приросту, %						
–	15,8	29,3	22,5	13,9	7,4	-72,8
відносна величина боргу, %						
88,7	94,1	80,8	66,8	54,0	64,2	232,9

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Причиною виникнення державного боргу є невідміння держави функціонувати в межах власних фінансових ресурсів та використання нею у своїй фінансовій політиці залучення їх на кредитній основі, а причиною його зростання – невідміння ефективно використовувати позикові фінансові ресурси.

2. Обсяг державного та гарантованого державою боргу з початку 2016 р. на кінець 2020 р. зріс на 979,755 млрд грн або на 55,1 %, в умовах зниження у 2019 р. на 170,352 млрд грн або на 7,9 %. Відтак, за досліджуваний період заборгованість у середньому зростала щорічно на 195,95 млрд грн або на 10,2 %.

3. Державний зовнішній борг України збільшився за досліджуваний період із 980,19 млрд грн на 01.01.2016 р. до 1258,52 млрд грн на кінець 2020 р. зі зниженням у 2019 р. на 168,54 млрд грн або на 15,24 % порівняно з попереднім. Водночас відбулося зниження його питомої ваги у сукупному боргу зі зниженням щорічно на 0,37 %. Державний внутрішній борг України за 2016–2020 рр. зріс із 508,00 млрд грн на початок 2016 р. до 1000,71 млрд грн на кінець 2020 р., тобто на 82,52 млрд грн або 10,5 % щорічно зі зростанням його питомої ваги в сукупному боргу на 1,12 млрд грн або на 3,07 %.

4. Гарантований державою зовнішній борг України за досліджуваний період в умовах значної варіації зріс від 259,84 млрд грн на початок 2016 року до 260,41 млрд грн на кінець 2020 р., тобто лише на 0,57 млрд грн або на 0,06 % зі зниженням його питомої ваги у

сукупному боргу щорічно на 0,82 %. Гарантований державою внутрішній борг України за 2016–2020 рр. стрімко знизився з 21,46 млрд грн на 01.01.2016 р. до 9,6 млрд грн на кінець 2019 р., водночас відбулося зниження його питомої ваги у сукупному боргу з 1,37 % до 0,48 %.

5. Вплив зовнішніх запозичень на економічне зростання визначає відносна величина боргу – питома вага державного боргу у ВВП країни. Аналіз показника вказує на те, що за 2016–2020 рр. відбулося його зниження з 81,0 % на кінець 2016 року до 50,3 % у 2019 р., що відповідає законодавчій нормі, тоді як у 2020 р. його питома вага вже склала 60,8 %, що 10,3 % більше порівняно з попереднім. Загалом за досліджуваний період співвідношення державного й гарантованого державою боргу та ВВП зменшувалось у середньому на 3,7 % щорічно. Відносна величина боргу відносно доходів державного бюджету та доходів населення за динамікою питомої ваги є майже аналогічною й знижувалась у середньому щорічно на 11,4 % та 4,9 % відповідно. Однак зміна відносної величини боргу є наслідком зростання обсягів ВВП, доходів державного бюджету та доходів населення, а не скорочення державного та гарантованого державою боргу.

6. Сучасний світ живе в борг, однак останнім часом викликають занепокоєння темпи зростання та низька ефективність використання запозичень. За підсумками 2020 р. людство заборгувало 281 трлн дол. США або 355,0 % від валового внутрішнього продукту світу. В умовах коронакризи відбулося рекордне нарощення боргів країн світу на 24 трлн дол. США., половина з яких – державні запозичення.

Список використаних джерел

1. Романькова О.М. Дослідження сучасного стану та аналіз державного боргу України. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-45>
2. Петик Л.О., Горанська Н.В., Саранчук Н.Д. Державний борг України: сучасний стан і проблеми. *Бізнес Інформ*. 2020. № 12. С. 332–337. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-332-337>
3. Стойко О.Я., Шубенко І.А. Оцінка стану державного боргу та напрями його оптимізації. *Проблеми економіки*. 2021. № 1 (47). С. 123–133. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-123-133>
4. Короленко Р. В., Потапчук А. В. Державний борг України: сутність та управління. *Modern Economics*. 2019. № 13. С. 135–140. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V13\(2019\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V13(2019)-22)
5. Стащук О.В., Боричевська І.Г. Зовнішній державний борг України: сучасні тенденції та особливості обслуговування. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.11>
6. Фурдичко Л.С., Піхоцька О.М. Стан зовнішнього державного боргу в економічних реаліях України: його аналіз,

- причини й наслідки. *Економіка та Держава*. 2019. № 11. С. 25–29. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.11.25>
7. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
8. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
9. Державний борг та гарантований державою борг. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>
10. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Вінокуров Я. Зашморг на шиї людства: як Україна зі світом падає в боргову яму. *Економічна правда*. 2021. 8 червня. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/06/8/674746/>

References

- Romankova O.M. Research of the current state and analysis of public debt of Ukraine. *Economy and society*. 2021. Issue 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-45> (in Ukrainian).
- Petyk L.O., Horanska N.V., Saranchuk N.D. Public debt of Ukraine: current status and problems. *Business Inform*. 2020. № 12. pp. 332–337. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-332-337> (in Ukrainian).
- Stoiko O.Ya., Shubenko I.A. Assessment of the state of public debt and directions of its optimization. *Problems of the Economy*. 2021. № 1 (47). pp. 123–133. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-123-133> (in Ukrainian).
- Korolenko R.V., Potapchuk A.V. Public debt of Ukraine: essence and management. *Modern Economics*. 2019. № 13 (2019). pp. 135–140. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V13\(2019\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V13(2019)-22) (in Ukrainian).
- Stashchuk O.V., Borychevska I.H. Ukraine's external public debt: current trends and features of service. *Efficient Economy*. 2021. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.11> (in Ukrainian).
- Furdychko L.Y., Pikhotska O.M. The state of external public debt in the economic realities of Ukraine: its analysis, causes and consequences. *Economy and State*. 2019. № 11. pp. 25–29. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.11.25> (in Ukrainian).
- Ministry of Finance of Ukraine. Official website. URL: <https://index.minfin.com.ua/en/finance/debtgov/> (in Ukrainian).
- Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine of 08.07.2010 № 2456–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
- Public debt and state-guaranteed debt. Official site of the Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://www.mof.gov.ua/en/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg> (in Ukrainian).
- State Statistics Service of Ukraine. Official website. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).
- Vinokurov Y. A slap in the face of humanity: how Ukraine and the world are falling into a debt hole. *Economic Truth*. 2021. June 8. URL: <https://www.althoughda.com.ua/publications/2021/06/8/674746/> (in Ukrainian).

Olha KREMEN

PhD in Economics, Associate Professor, Kyiv National University of Technologies and Design

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6501-4508>

e-mail: kremen_olga@ukr.net

Anastasiia KULSHA

student, Kyiv National University of Technologies and Design

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0974-1246>

e-mail: vishneva2468@gmail.com

Viktoriia KREMEN

Doctor of Economics, Associate Professor, Associate Professor of department, Sumy State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5286-050X>

e-mail: v.kremen@uabs.sumdu.edu.ua

STATISTICAL ANALYSIS OF THE STATE DEBT OF UKRAINE IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

The public debt at the present stage is an objective economic phenomenon, a component of the financial system and a tool for implementing the economic strategy of the country, and its effective use can be a powerful factor in its economic growth. The paper is devoted to the study the economic essence, current state, structure and main trends of the total public debt of Ukraine. Essence of national debt, state-guaranteed debt, foreign and domestic debt and maintenance of relative amount and rate of debt are exposed.

Under the type of debt obligation, public debt is divided into direct (unconditional) and guaranteed (conditional) debt, which arises as a result of the state's obligations to third parties or guarantees for these obligations. There is also a division of public debt by type of creditor. Domestic and foreign public debt are distinguished on this basis. Based on statistical data of Ministry of finance of Ukraine and Government service of statistics of Ukraine the dynamics of the debt of Ukraine is analyzed and an analysis of its structure according the type of debt obligation, and the type of creditor is carried out.

Public and state-guaranteed debt during 2016–2020 grows on average annually by UAH 195.95 billion or 10.2 %.

The state external debt of Ukraine increased during the period under study from UAH 980.19 billion on 01.01.2016 to UAH 1258.52 billion. at the end of 2020 with a decrease in 2019 by UAH 168.54 billion.

The impact of external borrowing on economic growth is determined by the relative size of debt the share of public debt in GDP. The analysis of the indicator shows that in 2016–2020 it decreased from 81.0 % at the end of 2016 to 50.3 % in 2019, which corresponds to the legal norm, while in 2020 its share has already reached 60.8 %, which is 10.3 % more than in the previous year.

Keywords: public debt, state-guaranteed debt, external debt, domestic debt, debt rate